

Ježíšovo ukřižování, smrt, pohřeb a lidé kolem

Převod materiálu

Ondřej Macek

Pořadí v lekci

46

Téma

Ježíšova poprava a její svůdci.

Cíle

- Dět si sáhnou na kříž, uvědomí si, proč je symbolem křesťanství.
 - Dětem za pomoci příběhů těch „vedlejších postav“ budeme vyprávět o Velkém pátku.
-

Pro učitele

Poznámky k příběhu

Podle některých teorií byla evangelia stavěna od konce. Jejich základním kamenem byl pašijový příběh. To je asi důvodem, proč je zaplněna celou řadou postav (jmen), které se na scéně jen mihnou. Zřejmě to dokládá, že v tomto bodě svých vyprávění si evangelisté chtěli více dát záležet na faktografičnosti. Zároveň možná někteří z těchto mimodělných svůdků byli v prvních sborech ještě známi, pamatováni.

Šimon z Kyrény... Narodil se v tom řeckém městě v Africe, nebo tam jen nějaký řas žil? Přenocoval na venkově, někde za branami města a jde teď na svátky do Jeruzaléma, do chrámu? Nebo opravdu ráno (dopoledne) ještě pracoval na poli, nedbal svátků ani předpisů židovské víry a teď se vrací. Je to žid z diaspory, nebo pohan? Jeden z jeho synů má jméno řecké, druhý latinské... Zůstal stát podél cesty, aby si prohlédl popravičí převod a odsouzeného, a zvědavost se mu nevyplatila? Nebo se jim jen náhodou připlýtl do cesty? Setkal se s Ježíšem už dříve, slyšel o něm, nebo se potkávají poprvé?

Římsí vojáci okupační armády mají právo zrekvírovat ložka a donutit je jednu míli nést vojenský náklad. Šimon byl zrekvírován, aby donesl Ježíšovi křížové břevno na popraviště. A už zas nevíme, zda jej nesl po celou cestu, nebo jenom Ježíši pomohl.

Z Šimona se stal ovšem na chvíli vlastně jen popravičí řetý.

Není tomu tak dávno, co Ježíš uředníkům řekl: „Kdo chce jít se mnou, zapí sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.“ (Mk 8,34) Ale uředníci jsou pryč, zalezlí a schovaní. Nežůstal ani jeden. A řasem řekne apoštol: „Jedni druhých břemena neste a tak plňte zákon Kristův.“ (Ga 6,2)

Evangelista poznamenává, že to je ten otec, toho Alexandra a Rufa. Snad to byly postavy známé v první církvi. Jakéhosi Rufa a jeho maminku zmíní ve pozdravu do Říma i apoštol Pavel (16,13).

Setník... Samotné ukřižování popíše evangelisté jednou větou. Zachovají jen spoustu drobných poznámek z několika hodinové smrtelné agonie, končící zpravidla udušením, vykrvácením ři selháním srdce: zoufalé výkřiky, modlitby a také výsměch, kterému byl popravovaný vystaven. Z Jeruzaléma si totiž přišli potvrdit, že skutečně odsoudili troulalého rouhače, kterého nezachrání nebesí anděl. Zemřel mezi vrahy, definitivně usvědčen z toho, že nebyl tím, za koho jej jeho galilejští měli. Umírá zrazený, opuštěný, trpící. Smrt přijde až

ne?ekan? rychle (nikoli udušením, ale snad infarktem).

Velitel setniny, tedy jednotky ?ímské p?choty, jejíž ?ást z?ejm? popravu realizovala, dohlížela na umírání, snad zajiš?ovala po?ádek.

Zatímco popravu lí?í evangelisté jako ni?ím se nevymykající, tedy i dnes b?žné vražd?ní, p?ipojují však vzáp ?tí popis zvláštních jev?. Jako kdyby v okamžik smrti sebou cukla celá planeta: zem?t?esení, roztržení chrámové opony (tedy odkrytí nejsvat?jšího prostoru jeruzalémského chrámu, kde p?vodn? byla uschována schrána úmluvy s desaterem — v Ježíšov? dob? však již prázdná — B?h je jinde), zjevení duch?.

A na to dochází setníkovi, že ten práv? zem?elý byl n??ím výjime?ným... Boží syn.

Legenda z n?j pak ud?laly Longina.

Nikodém... T?íkrát se v evangeliu podle Jana mihne postava Nikodéma. Z?ejm? to byl izraelský náboženský u?itel a snad také ?len synedria, jakéhosi správního jeruzalémského orgánu odpov?dného za v?ci duchovní i za po?ádek v okupované zemi.

Nejprve p?ichází za Ježíšem uprost?ed noci. A jen t?žko odhadovat, zda jej tma má skrýt, nebo se noc hodí více ke společnému studiu Písma. Je plný otázek a tuší, že by mu na n? tento galilejský kolega mohl dát odpov?di. Jenže Nikodém zároveň jako by si necht?l Ježíšovy odpov?di k sob? tak úpln? p?ipustit. A Ježíš mu pom?rn? tvrd? ?íká, že pokud se chce n?kam duchovn? posunout, musí za?ít znovu, jakoby se znovu narodit, otev?ít se a nechat se sh?ry prom?nit. K Bohu se nelze promyslet, dobrat, je t?eba si nechat nad?lit.

Podruhé se Nikodém ú?astní jakéhosi jednání, p?i kterém jeruzalémští chrámoví p?edstavitelé plánují a na? izují Ježíšovo zat?ení. Nikodém protestuje, že takový postup odporuje Mojžíšovu zákonu. Je p?ek?i?en, obvin?n ze sympatií ke galilejskému proroku, ale našel odvahu vystoupit z ?ady.

Jestliže je kladení otázek sou?ástí cesty víry, je její sou?ástí také zp?sob života, hledání, jak podle Písma upravit své jednání. ?etba, otázky, p?emýšlení se n?jak musí odrazit v tom, co d?lám.

Ježíš zem?el na k?íži. Jeho nejbližší u?edníci se kdesi ve strachu za zam?enými dve?mi schovávají. A tak dva muži, kte?í možná dosud jen zpovzdálí, s nad?jemi, sympatiemi, ten Ježíš?v p?íb?h pozorovali, kte?í se snad dosud báli si s ním zadat, ohrozit svá postavení, ohrozit sami sebe, kte?í se ovšem možná ml?ky také ú?astnili Ježíšova souzení, tak tito dva se p?ekonají, dojdou za ?ímským místodržitelem Pilátem a požádají jej o mrtvé t?lo odsouzeného. Ud?lají to svátek nesvátek, p?ekro?í práh pohanského paláce, dotknou se mrtvoly a podle náboženských p?edpis? Izraele se tak sami dobrovoln? vylou?í ze slavení práv? za?ínajících svátk?.

Pot?etí se Nikodém objeví u Ježíšova poh?bu; usp?chaného, ne p?íliš po?ádného, ale... Nikodém p?inese t?žký náklad myrhy a aloe... jako by do nového skalního hrobu poh?bívali samotného krále.

K tématu období

Velký, tichý, smutný... pátek. St?l Pán? ?i oltá? v kostele je bez kv?tin, ozdob, p?ípadn? zakryt ?ernou smute ?ní látkou (n?kde ?ervenou, n?kde fialovou). Bohoslužby by se m?ly konat mezi 15 a 18 hodinou. V ?ímskokatolických kostelech se od ?tvrťka nepoužívají varhany, nezvoní zvony.

Úskalí

Je dobré si všimnout, že sami evangelisté se zdržují — ve srovnání s r?znými filmovými zpracováváním — popisu poprav. Spíše se v?nují r?zným detail?m, které podtrhují, že Ježíš trp?l. Také bych se rad?ji moc nezaplétal do toho, co to znamenalo, že se „hrobové otevíraly“.

Odkazy

Linden, Nico ter: *Král na oslu. Vyprávění z novozákonních evangelií*. Benešov: EMAN, 2011.

Linden, Nico ter: *Povídá se. Podle Marka a podle Matouše*. Benešov: EMAN, 2009.

Mánek, Jindřich: *Setkání s Pánem. Postavy Nového zákona*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1954.

Mrázek, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011.

Page, Nick: *ABC biblický atlas*. Praha: Česká biblická společnost, 2011.

Souček, Josef Bohumil: *Utrpení Páně podle evangelií*. Fotomechanický pětisk 1. vyd. Praha: Kalich, 1983.

Šormová, Eva: *Ukřižování a pohřeb*. Dostupné z <http://goo.gl/wpuhzM>.

Šorm, Zdeněk: *Ukřižování a pohřeb*. Dostupné z <http://goo.gl/PuC9eJ>. (pracovní list)

Obrázky — <http://goo.gl/NhrzLT> (Velikonoce), <http://goo.gl/Ydwkq4> (Velikonoční svíce), <http://goo.gl/BUrtVb> (Ježíš nese kříž), <http://goo.gl/XNeVnr> (Ježíš a lotr po pravici).

Věřím... v Ježíše Krista..., jenž... trpěl. Bratr Kálef 1/2014, s. 4. Dostupné z <http://goo.gl/a9WQIA>.

Pro děti

Pro předškolní děti

Akce

Vyprávět pašijový příběh jako cestu. Za každé zastavení si postavu položit na zem jednu stopu — černou či bílou, kdo Ježíše potkává, co mu dává — ubližuje nebo pomáhá.

Vzpomenete si, o kom už jsme tady mluvili? Kde jsme v minulém vyprávění Ježíše „nechali“? (Podle obrázků velikonočních událostí.)

Následuje vyprávění — pokračování. Co je na obrázku? Jaké to je? (Smutné, veselé...) Jací jsou ti lidé na obrázku? Co o nich víme? Jakou mají roli?

O Velikonocích si připomínáme, že Ježíš trpěl — co znamená „trpět“?

Zkuste nést těžký kříž...

Připravíme si kříž, ukážeme jej dětem.

Rozhovor o kříži: co to je, kde ho vidáme (na kostele nebo v kostele, u cesty, lidé ho nosí na krku, na hřbitov?), co připomíná?

Pak vyprávět (viz *Pro mladší děti* — připomenutí vřku naší skupiny).

S použitím obrázku svíce (viz *Odkazy*)

Projít s dětmi velikonoční příběh — události smutné vedou až k radostným — vzkříšení, světlo svíčky — dnes (na Velký pátek) jsme u bolesti, smutku — taky myslet na ty, kdo trpí, prožívají bolest...

Použití velikonočních „symbolů“ — viz příběh — osahat, vyzkoušet (třeba trnovou korunu — schovanou v látkovém sáčku, podle hmatu se snažit poznat, co to je... pak si ji zkusit na hlavu), nesení něčeho těžkého, příběh. kříž — kdo by mi pomohl?

Vytváříme kříž — viz „velikonoční aktivity“ — na začátku prvního dílu příručky (s. 19).

Semínko obilí vložené do země — musí umřít, ale vyrostе z něj rostlina — nasytí. (Ježíš vložen do země, abychom z toho my měli užitek. Jaký? Třeba vědět, že smrt nemá právo, dávňovat Bohu se vyplatí, ježíšovský způsob života je správný...)

Pro mladší děti

„Hej, ty. Půj sem!“

„Kdo? Já?“ diví se Šimon. Zrovna šel domů z pole, ještě než začne svátek chtěl okopat několik stromků a trochu je pozalévat. Večer bude s manželkou a syny Alexandrem a Rufem slavit svátek. Spěchá.

„Ty!“ přikázal voják.

Po cestě z města k hoře Lebaka jde průvod s vojáky, odsouzenci a zvědavci. Ti muži vlečou dřevěná břevna. Jeden jde pomalu. Už nemůže. Několikrát mu podklesnou nohy. Běžovali ho. Teď vojáky zdržuje...

„Vezmeš mu jeho dřevo!“

„Proč? Co jsem udělal?“ brání se Šimon.

„Nic. Podle římského práva ti to mohou nářít až na jednu míli.“ Zařve voják.

Nemá cenu se bránit. Šimon se krátce podívá na odsouzeného. Viděl ho někdy? Odsouzenec zase na Šimona. Vojáci popohánějí oba. Ještě pár metrů.

Na dřevo odsouzenci přibijí ruce, pak ho vytáhnou na připravený kříž. K tomu ještě přitlučou nohy. Nad hlavu ceduli s proviněním: Král židů.

Vojáci čekají na smrt odsouzenců.

Šimon za sebou slyší křik. Utíká pryč. Za chvíli začne svátek... Večer chtěl s manželkou a syny Alexandrem a Rufem slavit svátek.

Je vedro. V této zemi je pořád vedro. Setník viděl, jak se vojáci z kasáren odsouzenému posmívali. Dali mu červený plášť, na hlavu věnec z ohroší, snad z hlohu nebo trnovce. Jedni pak před ním klekali a druhí ho holí mlátili. Místodržitel jej přikázal zbičovat. Byl obviněn, že se chtěl stát králem. Nebo jej lidé provolávali králem? Někdo říkal něco o Božím synu. Setník neví. Po cestě jim několikrát upadl. Nemohl jej tak mlátit, říkal jim to, že pak nevydrží cestu. Teď visí s dalšími dvěma na kříži. Takhle Boží syn nevypadá. A on tu s několika vojáky musí čekat, až umřou. Může to trvat pár hodin a také tu mohou být do rána. V noci bude zima. Ne, když neumřou do večera, zlámou jim kosti. Přes noc tu nebudou. Vojáci nejdříve hráli kostky o šaty odsouzenců. A teď se nudí. Z města přicházejí lidé a křičí na odsouzence. Setník jim nerozumí. Nerozumí ani tihle země. Přišel sem s vojáky své legie před rokem. Až odslouží dvacet let, nezabijí-li ho, nezabije-li ho to vedro, dostane peníze a půdu.

Odsouzenec cosi vykřikl. Někdo nabodl na tyž houbu namoženou v octu a zvedl ji k němu, aby se napil. Odsouzenec znovu vykřikl. A umřel.

Najednou se skoro setmělo, odkudsi se ozývá dunění, jako kdyby padaly skály nebo se blížila armáda na koních, země se chvěje. Ochladilo se. Strachem vykřikli i vojáci. Setník vytáhl meč z pochvy. Mává jím. A ukazuje mužům s pílbicemi, že mají zůstat na svých místech.

„Ten muž byl opravdu Boží syn...“, řekl setník. Třásl se.

Místodržitel Pilát Pontský už toho pro dnes měl dost, když mu ohlásili, že Josef z Arimatie prosí o přijetí. Josef z Arimatie byl příliš bohatý a také to byl člen velerady, Pilát jej nemohl odmítnout.

Pozdravili se. Pilát se tvářil nepříjemně.

„Prosím, pane, dej mi tělo Ježíše z Nazaretu, který byl dnes popraven. Chtěl bych ho pohřbít,“ poprosil Josef.

„Odsouzence necháváme viset na kříži. Pro výstrahu. A ptákům k žrádlu,“ odpověděl místodržitel.

„Nezasloužil si zemřít.“

„Troufáš si říci, že jsem rozhodl nespravedlivě?“

„Neměli ti jej předvádět k soudu.“

Pilát mlčel. Z ranního soudu mu zůstala pachuť.

„Dobře, pohřbi ho.“ Pak pokynul vojákovi od dveří: „Jdi s ním a setníkovi řekni, že až ten král na kříži zemře, že smí vydat jeho tělo tomuhle.“ Ukázal na Josefa.

Josef poděkoval a rychle s vojákem vyšel z paláce.

Venku na něj čekal Nikodém. Oba se s Ježíšem několikrát setkali, naslouchali jeho kázáním, diskutovali s ním o příchodu Království.

„Je svátek. Mojžíš přikázal: Kdo by se dotkl kteréhokoli mrtvého tělo, bude nečistý po sedm dní...“, řekl Nikodém. Spíš pro sebe než k Josefovi.

„Mám nový hrob ve skále,“ řekl Josef. Spíš k sobě než k Nikodémovi.

Setník jim vydal tělo. Obmyli je vodou a posypali sušeným aloe a myrhou, etiopskou pryskyřicí. Zavonělo to. Pak tělo zabalili do plátna a naložili na nosítka. Dva staří, důstojní muži rychle odnášeli mrtvého. Za nimi šlo několik žen, které plakaly.

Položili tělo do hrobu. A přivalili kámen ke vstupu. Proti šakalům.

Pak se Josef s Nikodémem modlili.

Akce

Nejlépe najít v okolí, nastudovat a projít nějakou křížovou cestu. Citlivě ovšem zacházet s apokryfními zastaveními (např. Veronika).

Možnost vyprávět z pohledu účastníků: Např. Šimon svým dvěma syny... Šel jsem z pole a donutili mě... Vzpomínky setníka po letech... Měl jsem zrovna službu a musel jsem ho ukřižovat... Svědectví Nikodéma... Něco se ve mně hnulo, že jsem šel za Pilátem a spolu s Josefem z Arimatie... Přišel za mnou

Josef z Arimatie a řekl mi, že jej jde pohřbít...

Pro starší děti

Akce

Dětem je možné rozdat kartičky se jmény jednotlivých aktérů velikonočního příběhu a nechat je vyprávět, kdo jakou roli v události hrál.

Přesah

S dětmi lze projít (inscenovat) křížovou cestu např. pomocí různých symbolů: vřtvičky (Mt 21,8–11); chleba, zrní, hrozny (Mt 26,26–28); pouta, provaz (Mt 26,36–50); trnová koruna (Mk 15,15–18); děvový kříž (J 19,16–17); kámen (klesání pod křížem); srdce (setkání s matkou J 19,25–27); ruce (Šimonova pomoc Mt 27,32); skleněné kuličky jako slzy (Mt 23,27–28); oblečení a herní kostka (J 19,23–24); hřebíky (J 19,18); vyhořelá svíčka (J 19,39); černá perla a zrnka obilí (pohřeb J 19,40–42).

Liturgie

Písně

Svítá: 25 — *Byl jsi tam?*; 278 — *Přijď již*; 286 — *Rok za rokem*; 297 — *Balada velkopáteční*

Evangelický zpěvník: 622 — *Zůstaň s námi, Pane*; 311 — *Kristus, příklad pokory*;

Haleluja Amen: 95 — *Ježíši Kriste, Pastýři náš* (BTS 35), 11 — *Vše dobré, co máme* (BTS 19)

Biblický text k zapamatování

Jenže on byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho životy jsme uzdraveni. (Iz 53,5)

Modlitba

Pane Bože, pomoz nám, prosíme, zhlédnout, komu můžeme pomoci nést to, pod čím on klesá. Amen.

Kam dále

<http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/ukrizování-pohřeb>

Cílová skupina

[Školní](#)

[Předškolní](#)

Katechetické cykly

[Církevní rok](#)

Téma

[Velikonoce](#)

Biblický odkaz (kat)

[Marek 15,21](#)

[Matouš 27,54](#)

[Marek 15,45](#)

